

Ravasi: "La Sagrada Família és un exemple esplèndid d'encontre entre art, teologia i litúrgia"

Dc, 3/02/2010 per Catalunya Religió

Al llarg de dos intensos dies, Mons. Gianfranco Ravasi, president del Pontifici Consell de Cultura de la Santa Seu, va visitar Barcelona i va resseguir una atapeïda agenda d'activitats que el va portar a reunir-se amb el president de la Generalitat de Catalunya, José Montilla, a visitar el temple de la Sagrada Família, que enguany veurà assolit l'objectiu de ser obert al culte, i a trobar-se amb els professors de la Facultat de Teologia de Catalunya. Convidat a clausurar el 20è aniversari de la Fundació Joan Maragall amb la conferència La Bíblia com a «gran codi» de la cultura occidental, Mons. Gianfranco Ravasi va fer palesa la seva gran preocupació per trobar canals de relació i diàleg entre fe i cultura, i va exposar els projectes a curt i llarg termini del Vaticà i del Pontifici Consell de Cultura que ell presideix perquè se superi l'actual divorci entre fe i art contemporani.

Durant segles fe i art han viscut una relació d'enriquiment mutu. Com explicar el divorci actual entre fe i art contemporani?

L'explicació es deu a dos factors. D'una banda, l'art ha seguit un camí independent on la recerca es fa de manera autònoma, de vegades provocadora, i d'altres simplement representant la instantaneïtat, el present, la seva dissolució. Pensem, per exemple,

en les performance, manifestacions artístiques que són efímeres. De l'altra, el món de la litúrgia de l'Església s'ha confiat només a la repetició de models del passat, de tipus artesanal, sense voler sospesar noves vies.

Durant la trobada amb professors de la Facultat de Teologia de Catalunya li van regalar un exemplar de la Bíblia il·lustrada per Perico Pastor. La Bíblia pot ser lloc de plasmació de l'art contemporani?

Certament que la Bíblia ha estat al llarg dels segles el gran codi, la gran estrella polar, el punt de referència de la cultura d'occident. Ha estat una mena de gran vocabulari al qual els artistes, els pintors, els escultors, els escriptors, els filòsofs, el cinema de manera recent... han fet referència constant a les seves narracions, a les seves figures, als seus símbols, als seus temes. L'important és aconseguir proposar encara aquesta riquesa i aquest veritable mosaic de temes, de colors i d'imatges a la cultura contemporània perquè sigui espresmuda a través de noves formes d'expressió ja sigui a través de la música, del cinema o ja sigui a través de l'art tradicional.

Li ha agradat, per tant, la Bíblia il·lustrada per Perico Pastor?

Sí, tan bon punt torni a Roma, la portaré al nostre Dicasteri per als Béns Culturals de l'Església perquè romanguí com un exemple i model possible per tornar a fer visibles les pàgines de la Bíblia que, per la seva naturalesa, estan plenes d'imatges, perquè la Bíblia estima, com sabem, la narració.

Afirma vostè que la teologia s'ha desinteressat de l'art i que les esglésies en les seves construccions no assumeixen tampoc aquest art. La Sagrada Família, que vostè ha tingut ocasió de visitar durant la seva estada a Barcelona, és en aquest sentit una excepció?

La Sagrada Família és un exemple esplèndid de possibilitat d'encontre de l'art, sobretot l'arquitectura, l'escultura i la pintura; amb la teologia, perquè hi ha un cicle de temes que són exquisidament teològics, i també amb la litúrgia i la celebració. Per tant pot complir en la seva finalitat una tasca unitària, aquest és el somni com passava amb les grans catedrals del passat, on la Bíblia era pintada o esculpida en pedra i el culte es manifestava ja a l'interior de l'edifici mateix.

Des de la Santa Seu, se segueix amb interès la construcció del temple de la Sagrada Família, catedral del segle XXI?

Segurament el nostre desig és donar-lo més a conèixer com a gran model per a les altres esglésies del món, i fins i tot esperem d'alguna manera poder-lo presentar a Roma. L'element significatiu és que l'església de la Sagrada Família pot representar una obra que neix en un moment històric concret però que es continua construint en els segles posteriors, tal com passava amb les grans catedrals del passat. Obres concebudes en un segle però que de forma ininterrompuda s'anaven enriquint a través de segles successius amb les obres d'altres artistes que s'unien al projecte inicial.

En quin sentit dona suport a la iniciativa del Patronat de la Sagrada Família d'aturar el pas del Tren d'Alta Velocitat a tocar dels fonaments del temple?

Certament que un edifici amb una tradició tan noble, amb una presència gairebé incisiva en l'interior del teixit urbà de la ciutat on es troba, talment una joia encastada en un anell, cal que sigui tutelat. Per tant, no únicament no ha de patir cap mena d'ofensa estètica, sinó que ha de tenir un entorn harmònic i ha d'estar lliure de patir dificultats

de tipus tècnic perquè pugui conservar la seva funció a través dels segles.

Durant la seva estada a Barcelona ha parlat de la necessitat d'un diàleg entre art i fe. Per què poden estar interessats en aquest diàleg els artistes?

Els artistes hi poden estar interessats si més no a dos nivells. El primer nivell és pel fet que l'art contemporani ha perdut molts referents i ha esdevingut una font eixuta i reclosa en ella mateixa. Fins al punt que moltes vegades el públic no la comprèn i es

fa feixuc intentar trobar un missatge en aquest art. Aquesta és, doncs, la primera gran raó: retrobar fonts que vivifiquin l'art i que el facin avançar. La segona és una raó molt més concreta: els artistes, al llarg dels segles, han viscut a través del mecenatge de l'Església, de les grans comunitats i fins i tot dels prínceps. Això els pot motivar ara

a tornar a treballar a l'interior de les comunitats eclesials amb la seva obra, a recuperar la raó de ser, d'existir, de constituir veritablement una mena de nova

professió: la professió de l'artista com era en el passat.

La principal dificultat per al diàleg ve donada per l'actual indiferència religiosa?

La principal dificultat no és la negació, ja que precisament en alguns països es viu un interès particular, una passió amagada, secreta, pels símbols religiosos i per la vida religiosa. El que realment genera una gran dificultat és la mort subtil dels edificis sagrats i del seu testimoniatge, el fet que estiguin en la boira i en els núvols de la indiferència. Al mateix temps, com deia el poeta contemporani alemany Wilhelm

Wilms, les nostres catedrals són conquilles buides, conquilles on no hi ha vida i on no se sent l'eco del mar. Ja no se senten els cants, les pregàries, la vida que hauria de traspuar si fos conquilla de l'infinit, de l'etern, del diví.

Durant la seva reunió amb el president de la Generalitat, José Montilla, va parlar de la necessitat d'establir canals de relació entre ciència i fe, i entre cultura i fe. Quin va ser el resultat de la reunió?

El nostre desig era aconseguir establir contactes no solament com els que ja mantenim entre la Santa Seu i el Pontifici Consell de la Cultura amb les institucions religioses (la Fundació Joan Maragall, la Facultat de Teologia de Catalunya o la resta d'institucions de l'arxidiòcesi de Barcelona), sinó especialment amb les acadèmies laiques i amb les universitats que fan recerca des del punt de vista científic, filosòfic, així com amb els artistes d'aquesta Catalunya que per tradició és hereva d'una història gloriosa. Només cal pensar en Antoni Gaudí o en Joan Miró.

Va trobar receptivitat per part del president José Montilla?

Sí, he de dir que ha estat una trobada molt cordial, amb la presència del cardenal Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Barcelona. Ha estat una bona ocasió per recordar com en la tradició d'aquesta comunitat tan important com és Catalunya la tradició cultural cristiana està profundament entrelaçada amb la identitat de la mateixa comunitat. Per aquest motiu, encara que una persona no sigui creient, ha de reconèixer que aquest patrimoni tan noble i ric ha de ser tutelat, exaltat i celebrat.

Com s'explica aleshores que Europa renunciï a les seves arrels cristianes i que fins i tot el Tribunal d'Estrasburg hagi decidit eliminar la creu de les escoles?

Pel que fa a aquesta qüestió que es dona de manera especialment circumscrita en alguns estats, si bé ara afecta una mica tot Europa, m'agrada recordar el text d'una escriptora hebrea, no creient, italiana: Natalia Ginzburg, que fa molts anys va escriure al diari del

Partit Comunista Italià, L'Unità, un article titulat No traieu el Crucifix. Segons ella, la creu, més enllà de ser un símbol espiritual i religiós per als creients, per a tota la humanitat és el gran símbol del dolor universal i de la injustícia i de l'opressió que s'ha consumat en una víctima. Per això, deia, ha de romandre fins i tot als tribunals, perquè tot jutge tingui ben present que mai més no s'ha de tornar a repetir aquell delictes que és dolor per a tota la humanitat.

Al novembre va tenir lloc a la Capella Sixtina una trobada del Papa amb els

artistes. Això no obstant, molts es pregunten per què la majoria dels presents eren italians. Els costa als artistes contemporanis respondre a la invitació del Papa?

Si tenim en compte que aquesta era la primera gran trobada de Benet XVI amb els artistes i que eren els mateixos artistes els qui s'havien de pagar les despeses del viatge, no podíem pretendre que la presència d'altres nacionalitats fos excessiva. Amb tot, sí que hi havia una presència força significativa d'artistes procedents de tots els països. D'altra banda, també és cert que l'havíem preparat amb molt poc marge de temps perquè esdevingués un primer pas del diàleg amb els artistes. Ara prosseguirem aquest camí i volem fer-ho, per exemple, convocant grups específics d'artistes: pintors, escultors, escriptors... I sobretot organitzant un gran esdeveniment a la Biennal de Venècia del 2011 amb la presentació d'artistes famosos que comencen a interrogar-se sobre el tema espiritual i religiós.

La propietat dels béns eclesiàstics és de l'Església. Però més enllà de la seva funció religiosa, tenen també una funció social. Per tant, són del poble i per al poble.

En aquest sentit, realment la societat col·labora en el manteniment d'aquests béns?

Si bé això, naturalment, va lligat a la legislació de cada Estat, m'agradaria dir que pel que fa a tots els béns culturals, especialment d'Europa, amb una riquesa d'un patrimoni extraordinari, aquests béns culturals i eclesiàstics són per se el veritable i propi patrimoni de la humanitat com, d'altra banda, així ho declara la Unesco. Per això, la societat civil s'ha d'implicar en la seva tutela. El qui perd la catedral que es troba al cor de la ciutat, o un temple d'una bellesa extraordinària o una col·lecció de pintures que són fonamentals en la història de l'art es perd a si mateix; no només perd la fe.

Seguint l'exemple de Pau VI, que va renunciar a la seva tiara, es diu que l'Església hauria de vendre part del seu patrimoni a favor dels pobres. És possible? No seria trair-ne la funció religiosa?

Es tracta d'una pregunta important. S'entén que el compromís de l'Església abraça les persones en el seu sofriment, però, com dèiem abans, les persones tenen dos rostres. No són només aliment, supervivència; cosa, d'altra banda, que cal assegurar. Són també poesia i fantasia. Tenen necessitat també de bellesa. Els béns culturals, que tenen una gran riquesa espiritual, han d'estar disponibles no només per als rics o per a aquells que puguin gaudir-ne sinó per a tothom, fins i tot per a les persones senzilles. No els podem recloure en un palau o en un banc, sinó que els hem de poder gaudir en l'experiència quotidiana d'una església.

Davant de l'elecció dels bisbes, és prioritari que la persona escollida conegui i estimi la cultura de l'Església local?

En efecte, el bisbe estableix un lligam profund i íntim amb la seva comunitat, però aquest lligam no necessàriament ha de ser previ, es pot anar construint. Quantes vegades

passa que pastors procedents d'ambients diversíssims han deixat una empremta profunda en una comunitat identificant-se amb la seva cultura. Certament que hi ha algunes identitats que requereixen un lligam, un coneixement previ, però la unió entre el pastor i la seva comunitat s'esdevé dia rere dia, hora rere hora, en

l'interior de tot aquell món format per les experiències quotidianes. Per això, el bisbe procedent d'una altra diòcesi comença amb el seu nou poble a aprendre i no només a ensenyar, com és la seva tasca. El bisbe ha de viure com el pastor de la cultura. No ha de ser només el guia, sinó el company de viatge, aquell que quan el ramat pateís fam i set també ell pateix fam i set. Com diu el salm 23, el salm del pastor, que cantem a les nostres litúrgies, «no tinc por de cap mal, perquè tu ets vora meu». Vet aquí el veritable pastor: el qui, compartint la vida del seu ramat, aprèn les tradicions del seu poble.

Carme Munté. Fotos: Agustí Codinach. Fragments de l'entrevista publicada a [Catalunya Cristiana](#).